

VAAST LEYSEN-BESPREKINGEN, geheime communautaire onderhandelingen (1975-1976) tussen vertegenwoordigers van de **Christelijke Volkspartij (CVP)**, de **Volksunie (VU)** en de **Partij voor Vrijheid en Vooruitgang (PVV)** op initiatief en onder leiding van **Vaast Leysen**, toen voorzitter van het **Vlaams Economisch Verbond (VEV)**. De CVP werd vertegenwoordigd door onder meer **Wilfried Martens**, de VU door onder meer **Hugo Schiltz** en de PVV door onder meer **Frans Grootjans**. De socialistische fractie weigerde haar medewerking te verlenen.

Een federale basistekst (synthesenota van CVP, PVV en VU) werd opgesteld door **René de Feyter**, werkzaam op de studiedienst van het VEV. Ze voorzag in de rechtstreekse verkiezing van de gewestraden, die zouden samensmelten met de **cultuurraden**. Een niet proportioneel samengestelde gewestregering zou worden gekozen door en uit vertegenwoordigers van de gewestraden. De proportioneel samengestelde Kamer zou het nationaal orgaan bij uitstek blijven, terwijl een paritair samengestelde Senaat een reflectiekamer zou worden. Haar werd een evocatierecht toegewezen, terwijl ze de volle bevoegdheid behield voor de communautaire wetten. **Brussel** moest een stadsgewest worden, verlost van zijn nationale bevoogding, met een rechtstreeks verkozen gewestraad. Deze moest evenredig vertegenwoordigd worden met een minimale vertegenwoordiging voor de Vlamingen, verkozen via eentalige lijsten. Het Brussels uitvoerend college werd paritair samengesteld.

Door een indiscretie van Grootjans lekte de nota begin oktober 1975 in de pers uit, waardoor de dialoog werd afgevoerd. De leiders van het **Front démocratique des Francophones (FDF)/Rassemblement wallon (RW)** namen terug contact op met Leysen. Het FDF/RW bleek vragende partij inzake een oplossing voor Brussel waardoor het bereid was rekening te houden met de Vlaamse standpunten terzake. Leysen ontwierp een onderhandelingsprocedure en liet de studiedienst van het VEV een compromis uitwerken voor de begrenzing van Brussel. Via een omslachtig onderzoek en wekenlange discussies werd een precies aantal Franstalige lokalisaties per wijk berekend en gevisualiseerd.

Daarop ontstond een afspraak tussen de Vlaamse partijen over het maximum te overhevelen Franstaligen naar de Brusselse agglomeratie. In een tweede fase werden luchtfoto's gemaakt van de **randgemeenten**. Het lag immers in de bedoeling om met behulp van de demografische gegevens, slechts exclusieve Franstalige wijken van 75 à 80% Franstaligen te herkavelen. Inmiddels werd een aantal Nederlandstalige kringen uit Brussel op de hoogte gebracht, vooral rond de persoon van **André Monteyne**, die de voorstellen konden aanvaarden. Ook **Jan Verroken** (CVP) scheen de kaarten waarop de geografische spreiding van de Franstaligen werd aangegeven, goed te keuren. De traditionele buitenparlementaire V.B. werd niet op de hoogte gebracht. Premier **Leo Tindemans** (CVP), die niet aan de gesprekken deelnam, werd vertrouwelijk geïnformeerd over het verloop van de besprekingen.

De onderhandelingsbasis werd uiteengezet in de nota "principes voor een communautair akkoord". In de randgemeenten werden de faciliteiten definitief afgeschaft in ruil voor grenscorrecties. De Vlaamse wijken rond het industrieterrein van Haren en Neder-Over-Heembeek werden uit de Brusselse agglomeratie gelicht. Daartegenover werden 45 à 47.000 Franstaligen uit dertien Vlaams-Brabantse gemeenten – waaronder de faciliteitengemeenten – aan de Brusselse agglomeratie gehecht. Het resterende deel van deze gemeenten zou in het kader van de aan de gang zijnde gemeentefusies opgenomen worden in grote Nederlandstalige gemeenten. Door de afschaffing van de faciliteiten zou de Franstalige druk in de Vlaamse rand volledig verdwijnen.

Uiteindelijk werd Charles-Ferdinand Nothomb (Parti social chrétien-PSC) onder druk van de overige onderhandelaars bereid gevonden het akkoord te aanvaarden. Enkel de VU kon het akkoord niet aanvaarden, omwille van het verlies aan Vlaams grondgebied. Vooral de tegenkanting van VU-senator **Wim Jorissen** en de wrevel van **Frans van der Elst** gaven de doorslag. VU-voorzitter Schiltz poogde de daaropvolgende dagen zijn partijbestuur nog te overtuigen, maar inmiddels had ook Nothomb afgehaakt. De PSC had een sterke machtspositie veroverd in de randgemeenten rond Brussel en wenste bijgevolg liever een uitbreiding van de faciliteiten.

Voor de toekomst waren de geheime Vaast Leysen-onderhandelingen niet zonder belang. Ze toonden aan dat een jonge generatie uit verscheidene Vlaamse partijen in het federale model een aan-

vaardbare oplossing voor de communautaire problemen zag. Met de Vaast Leysen-onderhandelingen werd een poging ondernomen om homogene, ondoorlatende taalgebieden af te bakenen. Slechts een duidelijke territoriale afbakening kon de weg naar een federale inrichting van de staat openen. De federale opties, die op de studiedienst van het VEV waren uitgewerkt, werden in feite pas met het **Sint-Michielsakkoord** van 1993 gerealiseerd. Met de geheime Vaast Leysen-besprekingen kreeg het Vlaams patronaat een belangrijke impact op het verloop van de **staatshervorming**.

LITERATUUR: A. Alen en P. van Speybroeck, 'De Belgische staatshervorming van 1974 tot het gemeenschapspact', in *CEPES-documenten*, nr. 5-6 (1977), p. 22; – H. Schiltz, 'De bemiddelaar in de (Vlaamse) politiek. Beginselvast en vooruitziend', in *Vriendenboek Vaast Leysen*, 1991; – E. van de Castele, 'Van Hertoginnedal (1963) naar de Egmont- en Stuyvenbergakkoorden (1977-1978)', in *De Brusselse Rand* (Brusselse Thema's, nr. 1, 1993), p. 210-249; – V. Leysen, *Al meer dan veertig jaar. Liber Amicorum Hugo Schiltz*, 1993.

ERIC VAN DE CASTEELE